



دانشگاه علوم پزشکی تهران

دانشکده پرستاری و مامایی

فرایند و الگوی وابستگی به مواد در جوانان

جهت اخذ دکتری تخصصی پرستاری

استاد راهنما

دکتر مهوش صلصالی

استاد مشاور

دکتر حسن رفیعی

دانشجو

ژیلا میر لاشاری

پاییز ۱۳۹۰

چکیده:

زمینه: امروزه وابستگی به مواد بخصوص در میان جوانان به یک معضل جهانی مبدل شده است. کشور ایران نیز از این موضوع

مستثنی نبوده و بر اساس اطلاعات موجود ایران بالاترین میزان مصرف کنندگان تریاک و هرویین را به نسبت جمعیت در سرتاسر دنیا

به خود اختصاص داده است. گفته می شود عوامل مختلفی از جمله ویژگی های فردی، خانوادگی، اقتصادی، اجتماعی و ژنتیک می

توانند در بروز این پدیده بهداشتی اجتماعی دخالت داشته باشند، بطوری که هیچ عاملی به تنهایی نمی تواند به عنوان دلیل بروز و

گسترش این پدیده در جامعه جوان کشور باشد. هدف این مطالعه جستجو و شناخت اجزاء موجود در زمینه زندگی افراد وابسته به مواد

است که احتمالاً در گرایش جوانان به مصرف مواد موثر بوده اند.

روش پژوهش: مطالعه با روش نظریه زمینه ای و با رویکرد اشتراک و کوربین و طی سه مرحله کد گذاری باز، محوری و انتخابی

انجام شده است. در این پژوهش ۲۴ مصاحبه نیمه ساختارمند با افراد داوطلب برای شرکت در مطالعه انجام گرفته است. ۲۰ مصاحبه با

جوانان زن و مرد دارای سابقه وابستگی به مواد که در گروه سنی ۲۰ تا ۳۵ سال بوده اند صورت گرفته که از این بین ۱۵ نفر در حال

گرفتن درمان در مراکز بهبودی و کمپ های نقاط مختلف شهر تهران بوده و پنج نفر همچنان مصرف کننده فعال مواد بوده اند. محیط

پژوهش شامل مراکز ارائه دهنده خدمات به افراد وابسته به مواد، کمپ ها، مطب پزشکان و پارک های عمومی بوده است. نمونه گیری

با روش نمونه گیری هدفمند آغاز و سپس به سمت نمونه گیری نظری ادامه یافته است. در این مطالعه از نمونه گیری گلوله برفی نیز

استفاده شده است.

همچنین به منظور بررسی تایید یا عدم تایید داده های حاصل از مصاحبه با جوانان و تکمیل آنها، چهار مصاحبه با افراد خانواده

برخی شرکت کنندگان مطالعه صورت گرفته است. لازم به ذکر است که در این پژوهش معیار هایی همچون مقبولیت، همسانی، تعیین و

انتقال پذیری برای ارتقاء اعتبار علمی یافته ها در نظر گرفته شد. از طرفی نتایج بدست آمده در اختیار پنج نفر از افراد شرکت کننده در مطالعه و نیز افراد مصرف کننده ای که در پژوهش شرکت نداشتند قرار گرفت تا به این ترتیب اعتبار و صحت داده های بدست آمده مورد آزمون قرار بگیرد.

یافته ها : پساسس تحلیل داده ها مشخص گردید که ریشه های اولیه شکل گیری پدیده وابستگی به مواد مدت ها پیش از اولین

تجربه مصرف در زندگی شخص رشد کرده است.

در همین رابطه به نظر می رسد موضوعاتی همچون تجارب دردناک دوران کودکی و مسائلی مانند سوء رفتار جسمی، جنسی و عاطفی، در گیر بودن با مشکلات خانوادگی مانند طلاق، بی بهره ماندن از مهارت حل مسئله و رویارویی منطقی با مشکلات، کم رنگ شدن قبح مصرف از طریق الگوهای نامناسب و دسترسی آسان به مواد، رویکردهای نامتعادل فرزند پروری در کنار زندگی در دنیای موازی با دنیای والدین، نگاه غالب خانواده و جامعه به پرورش افراد مطیع، تابع و فرمانبردار یا مطیع پروری، اعمال افراط در محدودیت از طرف خانواده و جامعه در مقابل عدم نظارت و غفلت و در نهایت نداشتن اطلاعات صحیح و مبتنی بر واقعیت نسبت به مواد، اعتیاد و راهکارهای موثر پیشگیری در ایجاد شرایط برای گرایش به مصرف مواد جوانان شرکت کننده در این مطالعه موثر بوده است.

ضمناً متغیر مرکزی بدست آمده در این پژوهش " اتلاف فرصت های پیشگیری " بوده که منجر به نوعی فرصت سوزی در مسیر

زندگی فرد شده و رد پای این متغیر در سرتاسر داستانهای عنوان شده توسط شرکت کنندگان مشخص می باشد.

نتیجه گیری : نتایج این مطالعه نشان داد که شکل گیری پدیده اعتیاد فرایندی است که یک شبه اتفاق نیافتاده و مدت ها طول

خواهد کشید تا فردی سالم مبدل به شخصی مصرف کننده شود. نهاد های مهمی همچون خانواده، مدرسه و جامعه می توانند در ظهور

آن دخالت داشته و به نظر می رسد مقابله با پدیده پیچیده ای همچون مصرف مواد در جوانان نیازمند مداخلات زود هنگام از دوران

کودکی و نوجوانی است . بر اساس واقعیت موجود در جامعه تا کنون روش های مرسوم مبارزه با مصرف مواد همچون دستگیری و زندانی کردن مصرف کنندگان در پیشگیری از گرایش جوانان به مصرف این مواد چندان موثر نبوده است و از همین رو لازم است خانواده و جامعه به صورت فعال درگیر پیشگیری از مصرف مواد شده و فرد را برای مقابله موثر با معضل اعتیاد آماده نمایند . در این بین حضور پررنگ تر پرستاران به عنوان بزرگترین بدنه انسانی سیستم بهداشتی و درمان می تواند قدم ارزشمندی برای کنترل این تهدید بهداشتی و اجتماعی در حال گسترش باشد.

واژه های کلیدی: جوانان ، وابستگی به مواد، نظریه زمینه ای



Tehran University of Medical Sciences

Faculty of nursing & midwifery

The process of drug dependency among young people

By: Zhilla Mirlashari

Supervisor: Dr Mahvash Salsali

Co Supervisor: Dr Hassan Rafiee

December 2011

Abstract:

Current estimates suggest that Iran has the highest rate of opium addiction per capita in the world. It has been suggested that multiple elements contribute to the process of drug use. The aim of this study is to explore the process of drug dependency among young people and understanding the probable components that might play a role in the initiation of drug use among young adults. The study is qualitative in nature and the method of grounded theory with Strauss, Corbin approach has been used. At the beginning of the sampling, the participants were recruited purposively, and then it was directed by theoretical sampling. Also snowball sampling has been used in this study. The settings of study were medically assisted treatment centres, non-government organisations that aim to help addicts with treatment and from public parks where users gathered. Twenty four in- dept interviews were conducted with drug user young men and women and their family members .Based on our data analysis, Traumatic events during childhood, developing a pro-drug attitude, conformist attitude of society and family towards treating youth and young individuals, high restriction versus neglect, living in parallel universe with parents, low level of problem solving skills, and lack of knowledge and awareness were identified as important determinants of substance use. The core variable of this analysis was having weak approach toward prevention. The results of this research suggest that dealing with a major problem such as drug use needs early intervention and comprehensive assessment of the context in which young people live and use substances.

Key words: Drug dependency, young people, grounded theory